

आधार कायदा, 2016

आधार कायदा काय आहे?

आधार कायदा, 2016 हा भारतातील रहिवाशांसाठी आधार म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या रहिवाशांसाठी एक अद्वितीय ओळख प्रणाली स्थापित करण्यासाठी भारत सरकारने पारित केलेला सर्वसमावेशक कायदा आहे. बायोमेट्रिक आणि लोकसंख्याशास्त्रीय डेटाशी जोडलेला एक अद्वितीय ओळख क्रमांक प्रदान करणे, गोपनीयता आणि डेटा सुरक्षितता सुनिश्चित करताना सरकारी सेवा आणि सबसिडीचे कार्यक्षम वितरण सुलभ करणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे.

कायदेशीर चौकट:

आधार कायदा भारतातील रहिवाशांसाठी आधार क्रमांक जारी करणे, प्रमाणीकरण करणे आणि वापरण्यासाठी कायदेशीर चौकट प्रदान करतो. हे आधार कार्यक्रमाची अंमलबजावणी आणि प्रशासनासाठी जबाबदार नियामक प्राधिकरण म्हणून भारतीय विशिष्ट ओळख प्राधिकरण (UIDAI) ची स्थापना करते.

प्रमुख तरतुदी:

आधार क्रमांक जारी करणे:

आधार कायदा UIDAI ला भारतातील रहिवाशांना त्यांच्या बायोमेट्रिक आणि लोकसंख्याशास्त्रीय माहितीच्या आधारे आधार क्रमांक जारी करण्यास अधिकृत करतो. प्रत्येक आधार क्रमांक युनिक असतो आणि व्यक्तीसाठी डिजिटल ओळख म्हणून काम करतो, ज्यामुळे त्यांना विविध सरकारी सेवा आणि अनुदाने मिळू शकतात.

प्रमाणीकरण यंत्रणा:

हा कायदा आधार क्रमांकाच्या प्रमाणीकरणासाठी यंत्रणांची रूपरेषा देतो, ज्यामुळे व्यक्तींना सरकारी सेवांचा लाभ घेण्यासाठी, बँक खाती उघडण्यासाठी आणि इतर व्यवहार करण्यासाठी त्यांची ओळख इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने सत्यापित करता येते. आधार प्रमाणीकरण बायोमेट्रिक डेटावर अवलंबून असते जसे की

बोटांचे ठसे आणि बुबुळ स्कॅन, तसेच लोकसंख्याशास्त्रीय माहिती.

डेटा संरक्षण आणि गोपनीयता:

आधार कायद्यात आधारशी संबंधित माहितीची गोपनीयता आणि सुरक्षितता राखण्यासाठी तरतुदींचा समावेश करण्यात आला आहे. हे कूटबद्धीकरण, प्रमाणीकरण प्रोटोकॉल आणि तृतीय पक्षांसोबत आधार डेटा सामायिक करण्यावरील निर्बंधांसह कठोर डेटा संरक्षण उपाय स्थापित करते. हा कायदा व्यक्तींना त्यांच्या आधार माहितीमध्ये प्रवेश करण्याचा आणि दुरुस्त करण्याचा अधिकार देखील प्रदान करतो.

ऐच्छिक स्वभाव:

आधार कायदा भारतातील रहिवाशांना सरकारी सेवा आणि सबसिडीचा कार्यक्षमतेने लाभ घेण्यासाठी आधार क्रमांकासाठी नावनोंदणी करण्यास प्रोत्साहित करत असताना, नावनोंदणी ऐच्छिक आहे आणि अनिवार्य नाही. हा कायदा आधार नसल्यामुळे भेदभाव किंवा सेवा नाकारण्यास प्रतिबंधित करतो

संख्या, व्यक्तींना आधार प्रोग्राममधून बाहेर पडण्याचा पर्याय असल्याची खात्री करून.

प्रभाव:

आधार कायद्याने भारतातील प्रशासन, आर्थिक समावेशन आणि सेवा वितरणावर महत्त्वपूर्ण प्रभाव पाडला आहे.

रहिवाशांसाठी ओळख प्रणाली. आधारने अनुदानाचे थेट हस्तांतरण, कल्याणकारी कार्यक्रमांचे सुधारित लक्ष्य आणि सरकारी योजनांमधील गळती आणि अकार्यक्षमता कमी करणे सुलभ केले आहे.

आव्हाने आणि चिंता:

त्याचे फायदे असूनही, आधार कायद्याला गोपनीयतेची चिंता, डेटा सुरक्षा आणि आधार डेटाचा संभाव्य गैरवापर यासंबंधी टीका आणि कायदेशीर आव्हानांचा सामना करावा लागला आहे. व्यक्तींच्या गोपनीयतेच्या अधिकारांचे संरक्षण करण्यासाठी आणि विशिष्ट सेवांसाठी आधारचा अनिवार्य वापर प्रतिबंधित करण्यासाठी न्यायालयांनी निर्णय जारी करून हा कायदा न्यायालयीन छाननीच्या अधीन आहे.

निष्कर्ष:

आधार कायदा, 2016, भारतातील रहिवाशांना सरकारी सेवा आणि सबसिडी कार्यक्षमतेने मिळवण्यासाठी एक अद्वितीय डिजिटल ओळख प्रदान करण्याच्या उद्देशाने एक महत्त्वाचा उपक्रम दर्शवतो. सेवा वितरण सुव्यवस्थित करण्यात आणि आर्थिक समावेशनाला चालना देण्यासाठी आधारने योगदान दिले आहे, गोपनीयतेच्या समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी आणि आधार डेटाचा जबाबदार वापर सुनिश्चित करण्यासाठी सतत दक्षतेची गरज आहे.